

A KÖZÉP-EURÓPAI KEZDEMÉNYEZÉS DOKUMENTUMA

A KÖZÉP-EURÓPAI KEZDEMÉNYEZÉS¹ OKMÁNYA A KISEBBSÉGI JOGOK VÉDELMEÉRŐL

A Közép-Európai Kezdeményezés Tagállamai, az aláíró államok,

elismerve, hogy a nemzeti kisebbségekre vonatkozó kérdéseket csakis olyan, a jogállamiságon alapuló, valóban demokratikus politikai keretek között lehet megoldani, amelyek biztosítják az emberi jogok és az alapvető szabadságok maradéktalan tiszteletben tartását, minden állampolgár egyenlő jogait és státusát,

újra megerősítve, hogy a nemzeti kisebbségek védelme csakis az adott állam polgáira vonatkozik, akik ugyanolyan jogokat élveznek és ugyanolyan kötelességekkel rendelkeznek, mint a lakosság többi része,

abban a meggyőződésben, hogy a nemzeti kisebbségek szerves részét képezik azon állam társadalmának, amelyben élnek, és hogy az adott állam és társadalom gazdagító tényezői,

szem előtt tartva, hogy a térség stabilitásának megteremtése szempontjából igen hatékony eszköz a szomszédok közötti jó viszony, és annak tudatában, hogy kerülendő a térség nemzeti kisebbségeit bármilyen módon az elszakadásra ösztönözni,

megerősítve, hogy a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek jogait érintő kérdések a jogos nemzetközi érdeklődés tárgyának minősülnek, következésképpen nem képezik kizárólagosan egyes államok belügyét,

úgy ítélve, hogy a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek jogainak – mint az egyetemesen elismert emberi jogok részének – tiszteletben tartása alapvető tényezője az államok békéjének, stabilitásának és demokráciájának,

abban a meggyőződésben, hogy a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek jogainak a jelen Okmányban lefektetett nemzetközi védelme nem enged meg semmilyen tevékenységet, amely ellentmond a nemzetközi jog alapelveinek és kiváltképp az államok szuverenitásának, területi integritásának és politikai függetlenségének,

elismerve annak különös fontosságát, hogy fokozzák az egymás közötti konstruktív együttműködést a nemzeti kisebbségekre vonatkozó kérdésekben, illetve el-

¹ A Közép-Európai Kezdeményezés (KEK) 1989-ben Ausztria, Magyarország, Olaszország és Jugoszlávia közötti szorosabb együttműködés intézményes fórumaként jött létre. A KEK számos területen fejti ki tevékenységét a gazdasági és politikai együttműködéstől kezdve a kulturális kapcsolatok fejlesztéséig. Ma a Közép- és Kelet-Európai régióban 17 állam a tagja. Az okmányt 1994. november 19-én fogadták el Torinóban a Közép-Európai Kezdeményezésben részt vevő államok külügyminiszterei. Lásd még <<http://www.ceinet.org>>

ismerve, hogy az ilyen együttműködés arra irányul, hogy elősegítse a kölcsönös megértést és bizalmat, a baráti és jószomszédi viszonyt, a nemzetközi békét, biztonságot és igazságosságot,

kifejezve elítélésüket az agresszív nacionalizmussal, faji, etnikai gyűlölettel, antiszemitizmussal, idegengyűlölettel és bármilyen személy vagy csoport ellen irányuló hátrányos megkülönböztetéssel, valamint a vallási, ideológiai alapon történő üldözéssel szemben,

megállapodnak a következőkben:

1. cikk

Az államok elismerik a nemzeti kisebbségek, mint olyan, létezését, azon társadalom szerves részének tekintve őket, amelyben élnek, és biztosítják a megfelelő feltételeket identitásuk előmozdításához.

A jelen Okmány vonatkozásában a „nemzeti kisebbség” kifejezés olyan csoportot jelöl, amely lélekszámban kisebb, mint az állam lakosságának többi része, amelynek tagjai – miközben állampolgárai az adott államnak – olyan etnikai, vallási vagy nyelvi jellemzőkkel bírnak, melyek eltérnek a lakosság egyéb részétől, és az a szándék vezérli őket, hogy megóvják kultúrájukat, vallásukat és nyelvüket.

2. cikk

Valamely nemzeti kisebbséghez való tartozás szabad egyéni döntés kérdése, és nem származhat hátrány az ilyen választás gyakorlásából, illetve abból, ha valaki nem él azzal.

3. cikk

Az államok elismerik, hogy a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyeknek joguk van teljes mértékben és érdemben gyakorolniuk emberi jogaikat és alapvető szabadságaikat, egyénileg vagy másokkal közösen, minden hátrányos megkülönböztetés nélkül és a törvény előtti teljes egyenlőségben. Ezen személyek a jelen Okmányban előírányzott jogokat egyénileg vagy másokkal együtt élvezhetik, és élhetnek az ezen jogokat biztosító intézkedések előnyeivel.

4. cikk

Az államok biztosítják a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek azon jogát, hogy kifejezzék, megőrizték és fejlesszék etnikai, kulturális, nyelvi vagy vallási identitásukat és kultúrájukat minden vonatkozásban fenntarthassák és fejleszthessék.

5. cikk

Különleges intézkedések meghozatala a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek javára abból a célból, hogy előmozdítsák az egyenjogúságot közöttük és a lakosság többi része között, illetve, hogy figyelembe vegyék sajátos viszonyaikat, nem tekinthető hátrányos megkülönböztetésnek.

6. cikk

Az államok hatékony intézkedéseket tesznek annak érdekében, hogy védelmet nyújtsanak minden olyan cselekménnyel szemben, amely személyek vagy csoportok elleni, nemzeti, faji, etnikai, vagy vallási alapú erőszakra való felbujtást, hátrányos megkülönböztetést, ellenségességet vagy gyűlöletet képez, ideértve az antiszemitizmust is.

7. cikk

Az államok elismerik a romák (cigányok) sajátos problémáit. Vállalják, hogy megteszik a jelen Okmány által felvázolt összes jogi, közigazgatási vagy oktatási intézkedést annak érdekében, hogy megőrizzék és fejlesszék a romák identitását, hogy konkrét intézkedésekkel megkönnyítsék a roma (cigány) közösséghez tartozó személyek társadalmi integrálódását és kiküszöböljék az ilyen személyekkel szembeni intolerancia minden formáját.

8. cikk

A demokratikus elvek csorbítása nélkül az államok, az általános integráció-politikájuk értelmében hozott intézkedések megtétele során, tartózkodnak attól, hogy olyan eljárásokat alkalmazzanak vagy ösztönözzenek, amelyek a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek akaratuk ellenére történő asszimilálására irányulnak, és megvédik ezen személyeket minden olyan cselekménytől, amely ilyen asszimilálásra irányul.

9. cikk

A közigazgatási, bírósági vagy választási körzetek módosítása esetén az államok figyelembe veszik, hogy az ilyen módosítások – egyéb ismérvek között – érintik a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek meglévő jogait és ezen jogok gyakorlását. Minden esetben, mielőtt bármilyen módosítást eszközölnének, az államok – a nemzeti jogszabályaikkal összhangban – kérjék ki a közvetlenül érintett népekségeknek az ügyvel kapcsolatos véleményét.

10. cikk

Minden nemzeti kisebbséghez tartozó személy jogosult anyanyelve szabad használatára, nyilvánosan csakúgy, mint a magánéletben, szóban és írásban egyaránt.

11. cikk

Minden nemzeti kisebbséghez tartozó személy jogosult vezetéknevének és keresztnevének saját nyelvén való használatára, és az ilyen vezetéknev és keresztnev hivatalos elfogadására és anyakönyvezésére.

12. cikk

Amennyiben egy térségben a nemzeti kisebbséghez tartozó személyek lélekszáma a legfrissebb népszámlálás, vagy számbeli sűrűségük megállapításának más mód-

szere szerint – egy jelentős szintet ér el, ezen személyek jogosultak – amennyire lehetséges – az alkalmazható nemzeti jogszabályokkal összhangban a saját nyelvük használatára mind szóbeli, mind írott formában, az érintett térség hatóságaival való érintkezésükben. Ezen hatóságok, amennyire lehetséges, ugyanezen a nyelven válasszoljanak.

13. cikk

Nemzeti jogszabályaikkal összhangban az államok – szükség esetén más érdekelt államokkal, különösen szomszédos államokkal, kötendő kétoldalú megállapodások révén – engedélyezzék két- vagy többnyelvű helységnevek, utcanevek és más helyrajzi jelölések feltüntetését olyan körzetekben, ahol a nemzeti kisebbséghez tartozó személyek lélekszáma – a legfrissebb népszámlálás, vagy számbeli sűrűségük megállapításának más módszere szerint – jelentős szintet ér el. A jelzések, feliratok vagy más, magánjellegű információk szintén kisebbségi nyelven való feltüntetése nem eshet különleges korlátozás alá, az e területen általánosan érvényes korlátozáson kívül.

14. cikk

Minden nemzeti kisebbséghez tartozó személy a vallásszabadság gyakorlása során jogosult saját nyelve használatára az istentisztelet, oktatás, vallásgyakorlás vagy szertartások során.

15. cikk

Amennyiben egy adott körzetben a nemzeti kisebbséghez tartozó személyek száma – a legfrissebb népszámlálás, vagy számbeli sűrűségük megállapításának más módszere szerint – eléri a többségi lakosság lélekszámát, az államok előmozdítják a kisebbségi nyelv ismeretét a helyi és decentralizált államigazgatási intézmények tisztviselői körében. Amennyiben lehetséges, arra kell törekedni, hogy olyan tisztviselőket alkalmazzanak, akik a hivatalos nyelven felül a kisebbségi nyelvben is megfelelő jártassággal rendelkeznek.

16. cikk

Az államok elismerik a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek azon jogát, hogy saját kulturális és vallási intézményeket, szervezeteket vagy egyesületeket hozzanak létre és tartsanak fenn, amelyek jogosultak önkéntes pénzügyi és más hozzájárulásokat, valamint állami támogatást igényelni, a nemzeti jogszabályokkal összhangban.

17. cikk

Az államok elismerik a nemzeti kisebbséghez tartozó személyek azon jogát ahhoz, hogy saját óvodákat, iskolákat és intézményeket alapítsanak és működtessenek és esetleg elnyerjék ezek elismertetését az idevágó nemzeti jogszabályokkal összhangban. Az ilyen intézmények állami finanszírozást vagy egyéb hozzájárulást igényelhetnek.

18. cikk

Mindamellett, hogy szükséges az érintett állam hivatalos nyelvének elsajátítása, minden személy, aki valamely nemzeti kisebbséghez tartozik, jogosult saját nyelvének elsajátítására és arra, hogy saját nyelvén tanulhasson. Az államok arra törekednek, hogy biztosítsák a közoktatás megfelelő típusait és szintjeit a nemzeti jogszabályokkal összhangban, amennyiben egy adott körzetben a nemzeti kisebbséghez tartozó személyek lélekszáma – a legfrissebb népszámlálás vagy számbeli sűrűségük megállapításának más módszerei szerint – jelentős szintű. A történelem és a kultúra oktatásának összefüggésében az ilyen közoktatási intézményekben biztosítani kell a nemzeti kisebbségek történelmének és kultúrájának megfelelő megismertetését.

19. cikk

Az államok biztosítják a nemzeti kisebbséghez tartozó személyek azon jogát, hogy a tömegtájékoztatási eszközöket saját nyelvükön használhassák, az idevágó állami rendszabályokkal összhangban és esetleges pénzügyi támogatással. Az állami tulajdonban lévő közszolgálati televízió és rádió esetében az államok biztosítják – amennyiben ez indokolt és lehetséges – hogy a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek rendelkezzenek a tömegtájékoztatási eszközökhöz való szabad hozzáférés jogával, ideértve az ilyen műsoroknak saját nyelvükön való készítését.

20. cikk

Az államok biztosítják a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek jogát ahhoz, hogy hátrányos megkülönböztetés nélkül részt vegyenek azon állam társadalmának politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális életében, amelynek polgárai, és előmozdítják az ilyen jogok gyakorlásának feltételeit.

21. cikk

Az államok engedélyezik, hogy a nemzeti kisebbséghez tartozó személyek politikai pártokat hozzanak létre.

22. cikk

Az érintett államok politikai eljárásaikkal összhangban tiszteletben tartják a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek azon jogát, hogy érdemben részt vegyenek a közügyekben, különösen pedig az őket érintő kérdéseket illető döntéshozatalban. Az államok ezért elismerik azon erőfeszítéseket, amelyek bizonyos nemzeti kisebbségek etnikai, kulturális, nyelvi és vallási identitásának védelmére, illetve előmozdítása feltételeinek megteremtésére érdekében történtek, azáltal, hogy az EBEÉ (Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet) vonatkozó dokumentumaival összhangban a kisebbségek sajátos körülményeinek megfelelő intézkedéseket tesznek.

23. cikk

Minden nemzeti kisebbséghez tartozó személy – az állam területi sérthetlenségének kellő tiszteletben tartása mellett – jogosult arra, hogy szabadon és akadálytalanul érintkezhesék egy olyan másik ország állampolgáraival, amellyel ezen kisebbség etnikai, vallási vagy nyelvi közös vonásokkal, illetve közös kulturális identitással rendelkezik. Az államok indokolatlanul nem korlátozhatják ezen jogok gyakorlását. Az államok ezen kívül ösztönzik a határon átnyúló megállapodásokat a nemzeti, regionális és helyi szinteken.

24. cikk

Minden nemzeti kisebbséghez tartozó személy hatékony jogorvoslatra jogosult a nemzeti bíróságok előtt a jelen Okmányban foglalt jogok bármilyen megsértése esetén, feltéve, hogy ezek a jogok a nemzeti jogszabályokban is szentesítve vannak.

25. cikk

Minden olyan körzetben, ahol a nemzeti kisebbség a lakosság többségét képezi, az államok megteszik a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy azok, akik nem tartoznak ezen kisebbséghez, ne szenvedjenek semmilyen hátrányt, ideértve az olyan hátrányokat, melyek a jelen Okmányban foglalt kisebbségvédelmi intézkedések végrehajtásából fakadhatnak.

26. cikk

Ezen kötelezettségek egyike sem értelmezhető úgy, mint amely magában foglalna bármiféle jogot olyan tevékenységek folytatására, amelyek ellentmondanak a nemzetközi jog alapelveinek, kiváltképpen az államok szuverén egyenjogúságának, területi sérthetlenségének és politikai függetlenségének. A jelen Okmány semelyik intézkedése nem érinti a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyekre, mint az érintett államok polgáira, vonatkozó köteleességeket.

A nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek jogaik gyakorlása során úgyszintén tiszteletben tartják mások jogait, ideértve az adott állam többségi lakosságához vagy más nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek jogait.

27. cikk

A jelen Okmány nem csorbítja a belső jog rendelkezéseit vagy bármilyen olyan nemzetközi megállapodást, mely nagyobb védelmet biztosít a nemzeti kisebbségek, illetve az azokhoz tartozó személyek részére.